

ממצאי סקר בנושא אמנות ז'נבה עבור הצלב האדום הבינלאומי

שיטה: סקר טלפוני בקרב 500 גברים ונשים, המהווים מדגם ארצי ומייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישובים היהודיים במדינת ישראל.

הסקר בוצע במהלך השבוע האחרון של חודש יולי 2009.

טווח השגיאה הסטטיסטית המרבית בנסיבות דגימה זו הוא $\pm 4.4\%$, ברמת מובהקות סטטיסטית של 95%.

האם אתה מכיר או שמעת על אמנת ז'נבה?		
		סה"כ
	מכיר / שמע	82.1%
	לא מכיר / לא שמע	17.9%
		100.0%
סה"כ	N	N=500

ניכר כי מרבית הציבור מודע לאמנת ז'נבה. המודעות לאמנת ז'נבה גבוהה בקרב בעלי רמת הכנסה ממוצעת ומעלה ונמוכה בקרב עולים חדשים. רמת המודעות גבוהה בהרבה לעומת מדינות אחרות שסקר הצלב האדום הבינלאומי¹, בהן ממוצע המודעות לאמנות ז'נבה הוא 42%.

אמנת ז'נבה, היא אמנה בינלאומיות המגדירה דיני לחימה כגון: טיפול באזרחים בעת מלחמה, טיפול בלוחמים פצועים וטיפול בשבויי מלחמה. רוב מדינות העולם חתומות על אמנה זו. בסכסוכים של היום, לפי דעתך, האם:		
		סה"כ
	אמנת ז'נבה יכולה למנוע החמרה והתדרדרות של לחימה	41.2%
	אמנת ז'נבה לא משפיעה על אופן הלחימה	46.2%
	לא יודע	12.6%
		100.0%
סה"כ	N	N=500

קרוב למחצית מהמשיבים (46%) ציינו כי אמנת ז'נבה לא משפיעה על אופן הלחימה ו-41% נוספים מהמשיבים אמרו את ההיפך. כלומר, הציבור אמביוולנטי בעמדותיו כלפי היכולת של אמנת ז'נבה להשפיע על אופן הלחימה.

¹ סקר דומה התקיים באפגניסטן, קולומביה, הרפובליקה הדמוקרטית של קונגו, גאורגיה, האיטי, לבנון, ליבריה והפיליפינים, ראה www.icrc.org/eng/eng/siteeng0.nsf/htmlall/section-ourworld-yourmove

כדי להחליש את האויב, האם על לוחמים:		סה"כ
	לתקוף את הלוחמים והאזרחים של הצד היריב	14.5%
	לתקוף את הלוחמים של הצד היריב ולהימנע <u>ככל הניתן</u> מתקיפת אזרחים	56.1%
	לתקוף את הלוחמים של הצד היריב ולהימנע <u>בכל מחיר</u> תקיפת אזרחים	24.5%
	לא יודע	5.0%
סה"כ		100.0%
	N	N=500

מרבית הציבור (כ- 56%) סבור כי בזמן לחימה, על הלוחמים לתקוף את הלוחמים של הצד היריב ולהימנע ככל הניתן מתקיפת אזרחים. שיעור מי שסבורים כך עולה עם העלייה ברמת ההשכלה. בהשוואה לממצאי סקר דומה שנערך בישראל לפני עשר שנים², שיעור המשיבים הסבורים שעל לוחמים להתקיף את לוחמי ואת אזרחי האויב יותר מהוכפל, מ-7% ל-14.5%.

מה אומר על כך המשפט ההומניטרי הבינלאומי:
 על לוחמים להבחין בכל עת בין אזרחים לבין לוחמים, ובין אובייקטים אזרחיים לבין מטרות צבאיות. אין לכוון התקפות על אזרחים ואובייקטים אזרחיים. בבחירת אמצעי ההתקפה ושיטותיה, על לוחמים לנקוט בכל אמצעי הזהירות בני הביצוע במטרה להימנע, ובכל מקרה למזער, מאובדן נלווה של חיי אזרחים, פגיעתם הנלווית וגרימת נזק נלווה לאובייקטים אזרחיים.

אקריא לך מספר אמצעים בהם לוחמים משתמשים כדי להחליש את לוחמי האויב. אנא אמור לי לגבי כל אחד מהם, האם לפי דעתך הוא לגיטימי ומותר בזמן לחימה או שאינו לגיטימי ואסור גם בזמן לחימה?

	מניעת תקיפת אזרחים, מניעת מים, מזון וטיפול רפואי מהאוכלוסייה האזרחית	מניעת תקשורת בין בני משפחה שהופרדו בעקבות מלחמה או סכסוך	תקיפת אזרחים מאוכלסים, למרות שידוע שנשים וילדים ייהרגו, כדי למנוע סיכון של לוחמים	תקיפת האויב באזורים מאוכלסים, למרות שידוע מראש שנשים וילדים ייהרגו, כדי למנוע סיכון אזרחים מצדנו	תקיפת מוסדות רפואיים, דתיים או חינוכיים
לגיטימי ומותר	13.6%	29.8%	29.9%	33.3%	13.7%
לא לגיטימי אך לפעמים אין ברירה	30.0%	36.3%	49.3%	50.0%	44.8%
לא לגיטימי ואסור	52.6%	28.1%	14.7%	12.0%	36.3%
לא יודע	3.8%	5.8%	6.2%	4.6%	5.1%
סה"כ	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%
N	500	500	500	500	500

הנשאלים ציינו בעיקר כי מרבית האמצעים שהוקראו להם אינם לגיטימיים אך לפעמים אין ברירה וצריך להשתמש בהם. שליש מהמשיבים (33%) סבורים שלגיטימי ומותר להתקיף את האויב באזורים מאוכלסים, למרות שידוע מראש שנשים וילדים ייהרגו. עם זאת, מניעת מים, מזון וטיפול רפואי מהאוכלוסייה האזרחית נתפס כאמצעי לא לגיטימי ואסור גם בזמן לחימה וצוין ככזה על ידי למעלה ממחצית מהנשאלים (כ-52%).

² ראה סקר "אנשים מדברים על מלחמה" דו"ח עבור ישראל, השטחים הכבושים ושטחי האוטונומיה: [http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/Greenberg_reports/\\$File/israel.pdf](http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/Greenberg_reports/$File/israel.pdf)

כמו כן, קיימת אמביוולנטיות בתפיסת הציבור כלפי מניעת תקשורת בין בני משפחה שהופרדו בעקבות מלחמה או סכסוך כאמצעי להחלשת האויב. קרוב לשליש מהמשיבים (30%) ציינו כי אמצעי זה הינו לגיטימי ומותר, מעל לשליש ציינו כי אמצעי זה לא לגיטימי אך לפעמים אין ברירה (36%) וקרוב לשליש ציינו כי אמצעי זה אינו לגיטימי ואסור (28%).

מה אומר על כך המשפט ההומניטרי הבינלאומי:
 הרעבת האוכלוסייה האזרחית אסורה. כך גם אין להתקיף, להרוס או למנוע מהאוכלוסייה האזרחית בדרך אחרת כלשהי אובייקטים החיוניים להישרדותם, כגון מזון, מי שתייה, חיות משק, יבולים, פריטי סיוע הומניטרי ואספקה רפואית.
 על צדדים לסכסוך לאפשר איחוד משפחות שהתפזרו כתוצאה מסכסוך. יש לאפשר למי שנשללה מהם חירותם במהלך סכסוך מזוין לקיים קשר עם משפחותיהם. אין לכוון התקפות על אזרחים ואובייקטים אזרחיים. יש לנקוט בכל אמצעי זהירות בר ביצוע למניעת פגיעה באזרחים וברכוש אזרחי.
 התקפות מותרות רק על מטרות צבאיות. אסור להתקיף בנינים או מוסדות אזרחיים. יש להגן במיוחד על אובייקטים דתיים או תרבותיים ועל מתקנים רפואיים.

צינת כי ישנו / ישנם דברים שהם אסורים גם בזמן לחימה. מדוע דברים אלה אסורים לפי דעתך? (בקרב מי שצינו לפחות אמצעי אחד כלא לגיטימי ואסור)

סה"כ		
1.1%	נוגדים את דתך	
3.2%	נוגדים את חוקי המדינה	
32.4%	נוגדים את ערכיך ועקרונותיך	
51.5%	נוגדים זכויות אדם	
7.3%	נוגדים חוקים בינלאומיים, כגון אמנת ז'נבה	
2.2%	אחר	
2.3%	לא יודע	
100.0%		
N=316	N	סה"כ

הסיבות העיקריות שניתנו לדעה כי חל איסור על שימוש באמצעים שהוזכרו הן: "נוגדים זכויות אדם" (51.5%) ו"נוגדים את ערכיך ועקרונותיך" (32.4%). רק 7.3% סבורים מעשים מסויימים אסורים כי הם נוגדים את אמנות ז'נבה.

מה אומר על כך המשפט ההומניטרי הבינלאומי:
 המשפט ההומניטרי הבינלאומי הינו מערכת דינים המטילים הגבלות על שיטות ואמצעי לחימה, על מנת להגביל את המוות וההרס הנגרמים על ידי מלחמה. הוא אוסר על פעולות מסוימות של שני הצדדים לסכסוך מזוין, כגון התקפת אזרחים, השימוש במגנים אנושיים או התקפות על צוותים ומתקנים רפואיים. הוא אף מטיל חיובים, למשל בנוגע ליחס כלפי אזרחים תחת כיבוש, כלפי עצורים וכלפי פצועים, בין אם הם ידוים ובין אם אויבים.

בעת לחימה, לוחמים לעיתים תוקפים או פוגעים באזרחים, למרות שאנשים רבים סבורים שזה אסור ואף נוגד את החוק. מבין הסיבות הבאות שאקריא לך אנא אמור לי, מהי לפי דעתך הסיבה העיקרית שבגללה לוחמים עושים זאת בכל זאת?

סה"כ		
2.8%	החוק לא משפיע על הלוחמים	
7.1%	הלוחמים יודעים שהאויב עושה את אותם דברים	
1.1%	הלוחמים לא מכירים את החוק	

	הלוחמים מבצעים הוראות	27.9%
	הלוחמים לא רוצים לסכן את חייהם או את חיי חייליהם	49.1%
	אף אחד מהם	3.1%
	כולם באותה מידה	2.1%
	לא יודע	6.7%
סה"כ		100.0%
	N	N=500

מבין הסיבות השונות שהוזכרו, כמחצית מהציבור סבור שתקיפה ופגיעה באזרחים על ידי הלוחמים נגרמת משום שהם לא רוצים לסכן את חייהם או חיי חייליהם (49%). למעלה מרבע מהמשיבים (28%) מאמינים שהסיבה העיקרית היא שהלוחמים מבצעים הוראות. שיעור המציינים סיבה זו עולה עם הירידה ברמת ההכנסה, ונמוך בקרב דתיים.

מה אומר על כך המשפט ההומניטרי הבינלאומי:
 עקרונות ההבחנה והמידתיות הם עקרונות יסוד ויש לפעול לפיהם בכל הנסיבות. אין להתעלם מהם או להפחית מחשיבותם רק משום שהצד השני מפר את חובותיו על פי המשפט ההומניטרי הבינלאומי, או כדי להגן על כוחותיו. למרות שבסכסוך מזוין ההגנה על כוחותיו מהווה שיקול תקף, אין היא יכולה לשמש תירוץ לאי קיום כל הכללים הרלבנטיים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי, במיוחד אלה המיועדים להגן על האוכלוסייה האזרחית.
 חובה על הלוחמים שלא לציית לפקודות בלתי חוקיות. לוחמים הממלאים פקודות בלתי חוקיות בעליל ומפרים את הוראות המשפט ההומניטרי הבינלאומי אחראים למעשיהם וניתן להעמידם לדין. מפקד המורה על ביצוע פשע מלחמה או הפרה אחרת של המשפט ההומניטרי הבינלאומי יהיה אף הוא חשף להעמדה לדין, על פי דוקטרינת האחריות הפיקודית.

כאשר לוחם הנמצא בלחימה מבחין באדם המתקרב אליו והוא אינו בטוח אם מדובר באזרח לא חמוש או בלוחם של הצד היריב, העלול לסכן אותו או את לוחמיו. במצב כזה מה אמורה להיות ההנחיה?

		סה"כ
	לירות בו כדי להימנע מסיכון	28.6%
	לקחת סיכון ולהימנע מירי	12.0%
	להחליט אם לירות או לא לירות, על פי שיקול דעתו	50.6%
	לא יודע	8.8%
סה"כ		100.0%
	N	N=500

למעלה מרבע מהמשיבים (28.6%) סבורים שההנחיה צריכה להיות לירות כדי להימנע מסיכון, וכמחצית מהציבור (50.6%) סבורים כי ההנחיה צריכה להיות להחליט אם לירות או לא לירות, על פי שיקול דעתו של הלוחם.

מה אומר על כך המשפט ההומניטרי הבינלאומי:
 בכל עת על לוחמים לוודא האם מדובר באזרח, שהוא לפיכך מוגן, או בלוחם שמותר להתקיפו, ועליהם לעשות כל דבר בר ביצוע על מנת לוודא כאמור. במידה שקיים ספק האם המדובר באזרח או בלוחם, יש לראות בו אזרח.